

зростання із зменшенням запасів і зниження за збільшення надходження на ринок продукції нового врожаю.

У 2020 р. у торговельній мережі відбулося підвищення цін на овочі борщового набору на кінець травня в 1,1-2,0 раза порівняно з кінцем грудня 2019 р. (рис.). Так на цибулю ціна зросла на 93,5 % і становила 17,34 грн/кг. Переважні обсяги цибулі (близько 85-90 %) вирощуються у господарствах населення. Втрати цибулі від неналежних умов зберігання викликали зменшення загальної пропозиції на ринку, що й зумовило ріст цін.

Станом на кінець жовтня 2020 р. навпаки спостерігається здешевлення на овочі борщового набору порівняно з груднем 2019 р. Так, роздрібна ціна на картоплю становила 8,96 грн /кг (зниження на 51 %), на капусту – 5,76 грн /кг (на 5 %), на моркву – 6,90 грн /кг (збільшення на 8 %), на буряк – 5,48 грн/кг (зниження ціни на 19 %). На цибулю середня роздрібна ціна становила 5,32 грн/кг (зниження на 68 %).

Очікується в найближчій перспективі високий ступінь вразливості вітчизняного продовольчого ринку навіть від відносно невеликих змін роздрібних цін на продукти через надмірну частку витрат на харчування у сімейному бюджеті. Зауважимо, що цінова ситуація на ринках сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки буде залежати від зміни основних факторів, зокрема, купівельної спроможності населення, обсягів виробництва та собівартості, обсягів імпорту, інфляції, курсу національної валюти, а також вирішення проблем щодо введення ринку земель сільськогосподарського призначення.

Незважаючи на економічні виклики, відмінною характеристикою галузі овочівництва є те, що при правильному підході до вирощування і за ефективної маркетингової та цінової політики господарств вона може бути високорентабельною навіть у сезон перевиробництва продукції.

Література:

1. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Закон України від 25 серпня 2020 р. №822-IX (зі змінами) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/822-20#Text> (дата звернення: 26.01.2021 р.).

2. Про Державний бюджет України на 2021 рік : Закон України від 15 грудня 2020 р. №1082-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення: 26.01.2021 р.).

Юрик Наталія

(Тернопіль, Україна)

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА ТА УПРАВЛІННЯ

(Маркетинг та менеджмент)

**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ
ЕТИКИ В СУЧАСНОМУ ДІЛОВОМУ СВІТІ**

Сучасні процеси змін, викликані загостренням світової пандемії та кризи у всіх сферах людської діяльності, суттєво впливають на моральну культуру організацій, що тим самим зумовлює необхідність відповідності поведінки менеджерів етичним нормам. Культура як фундаментальний вияв людського буття є реальністю, однією із складових якої є моральна реальність як основа існування й функціонування моральної культури суспільства й особистості. Такий підхід дає змогу розглядати етику як основу культури, створює підґрунтя для дослідження норм моралі в усіх сферах життєдіяльності людини, зокрема в управлінні. Адже, які б кардинальні нововведення не запроваджувались в організації, вони не дадуть позитивних результатів без урахування одного із найважливіших чинників підвищення ефективності: вмілого використання і впровадження у діяльність етичних норм і принципів.

На результативність організації впливає рівень культури, насамперед – управлінського апарату, що виявляється у виборі ним форм, засобів та методів керівництва.

У зв'язку з цим виникає основна проблема управління, яким чином спонукати людей діяти для досягнення мети, яка може бути частково чужою для них? Тільки будуть створені умови для задоволення їхніх потреб. Адже, людина включається в групу (колектив, організацію, фірму тощо), щоб задовольнити свої потреби. Вона думає про зміцнення даної групи, коли впевнена, що її не обійдуть при розподілі матеріальних благ, допоможуть у важкій ситуації. Коли працівник впевнений, що ефективна діяльність та процвітання організації призведуть до покращення його особистих життєвих благ, відкриттю нових професійних можливостей щодо кар'єрного росту, то він буде прагнути досягати усіх поставлених перед ним цілей та завдань. Саме тому слід зазначити, що основною умовою ефективного управління – співпадання інтересів і цілей фірми з особистими інтересами співробітників. Однак найчастіше працівників використовують як засіб для реалізації цілей організації, і в цій ситуації виникають не тільки етичні проблеми, а й порушення етичних норм, як з боку керівника, так і з боку співробітників.

На сьогодні сформульовано кілька етичних концепцій менеджменту (принципів ділової етики), які є еталон управлінської етики:

- утилітаризм, суть якого полягати в прийнятті правильних рішення, які приносять користь для більшості людей;
- захист прав людини і реалізація принципу справедливості – захист усіма керівниками прав інших працівників та сторонніх людей і не допущення прийняття рішень, що порушують їх права;
- нова етична модель бізнесу, тобто соціоекономічна модель, пріоритетами якої є якість життя, збереження та раціональне використання ресурсів, задоволення потреб та суспільні інтереси.

Управлінська етика водночас є і духовною, і економічною категорією, тому існують певні усталені етичні норми, котрі базуються на: чесності і порядності; створенні високоякісної продукції чи послуг; забезпеченні безпеки

праці на підприємстві; чесних і порядних відносинах з клієнтами та партнерами; законослухняності.

Так успіхи ділової взаємодії керівника та підлеглого визначаються етичними нормами і принципами, що їх використовує керівник щодо своїх підлеглих, і виявляються вони насамперед у його справедливості та об'єктивності, проте ефективність спільної взаємодії залежить від обох сторін. Це один із чинників, який необхідно враховувати при формуванні колективу: зважати на психологічну сумісність людей, намагатись не поєднувати в одному колективі абсолютно протилежних особистостей.

Попри наявність певних норм і принципів управлінської етики, вирішуючи проблему, пов'язану з етичним вибором, менеджери, як правило, відштовхуються від власних норм і цінностей, відповідно до яких і приймають рішення. Тому, з метою поширення, запровадження та підвищення ефективності дії етичних норм і принципів, необхідно: поширювати й постійно доводити їх до відома кожного працівника; менеджери усіх рівнів організації повинні неухильно дотримуватись, підтримувати й постійно підтверджувати їх важливість (особлива роль у цьому процесі належить керівникам вищого рівня, адже саме вони є зразком для наслідування у своїй організації); запровадити та удосконалити систему мотивації етичної поведінки; проведення навчань персоналу діловій етиці (розробка начальних програм з проблем етичної поведінки і ділової етики, участь в тренінгах, семінарах, конференціях тощо).

Відтак представник кожного рівня менеджменту зобов'язаний створити і підтримати такі умови, в яких працівники повинні поводитись відповідно до норм суспільної моралі. З цією метою керівництву будь-якої організації необхідно контролювати її моральний рівень, використовуючи при цьому такі методи та засоби, як обов'язкове дотримання норм та правил етичного кодексу та особистий приклад. Адже, підвищення результативності та ефективності діяльності будь-якої організації залежить від покращення функціонування апарату управління, яке можливе лише за умови запровадження у практику його діяльності відповідних етичних норм і принципів.

Література:

1. Брич В. Управлінська етика як складова ефективної ділової взаємодії/ В. Брич, М. Корман // Економічний аналіз. 2012. Т. 11 (1). С. 47-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11%281%29__12.

*Артем Назар
(Київ, Україна)*

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА ТА УПРАВЛІННЯ
(Зовнішньоекономічна діяльність)

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ АГРАРНОЇ
ПРОДУКЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ**